

In memoriam Professor Doctor Jacob Louis Meij

Scheffer, C.F.

Published in:
Maandschrift Economie

Document version:
Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
1966

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Scheffer, C. F. (1966). In memoriam Professor Doctor Jacob Louis Meij. *Maandschrift Economie*, 31(1), 5-10.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright, please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

ECONOMIE

Tijdschrift voor Algemeen Economische
Bedrijfs-Economische en Sociale Vraagstukken

Een en dertigste jaargang — No. 1 — oktober 1966

IN MEMORIAM PROFESSOR DOCTOR JACOB LOUIS MEIJ

Op 3 september 1966 overleed op 66-jarige leeftijd Prof. Dr. J. L. Meij, gewoon hoogleraar in de bedrijfsleer aan de Technische Hogeschool te Delft en buitengewoon hoogleraar in de bedrijfshuishoudkunde aan de Rijksuniversiteit te Groningen.

Hoewel allen die J. L. Meij kenden reeds jarenlang wisten dat hij leed aan een gevaarlijke ziekte, kwam het bericht van zijn overlijden voor velen toch geheel onverwacht. Ondanks zijn ziekte was hij altijd intens bezig met de vervulling van de belangrijke taken welke hij op zich had genomen. Men kende hem slechts in volle activiteit.

Na zijn studie aan de Nederlandsche Economische Hogeschool te Rotterdam, waar Meij in 1934 zijn doctoraal examen aflegde, in 1936 gevolgd door het accountantsexamen, vestigde hij zich als accountant en leidde hij op voor het N.I.V.A.-examen.

Hij promoveerde in 1946 aan de Katholieke Economische Hogeschool te Tilburg bij Prof. Dr. P. P. van Berkum op een proefschrift getiteld: „Enkele beschouwingen over weerstandsvermogen en financiële reorganisatie van ondernemingen”.

In 1948 volgde zijn benoeming tot hoogleraar aan de Rijksuniversiteit te Groningen. In 1964 ging hij over naar de Technische Hogeschool te Delft, doch bleef nog als buitengewoon hoogleraar aan de Groningse Universiteit verbonden.

Op 11 november 1964 aanvaardde hij zijn ambt te Delft — zoals hij zelf in zijn oratie zei — „na een lange staat van dienst aan de op één na oudste universiteit en, op een leeftijd gekomen, dat men zo nu en dan eens aan zijn pensioen gaat denken.”¹⁾

---

¹⁾ T.a.p. blz. 3.

Velen zullen zich over het besluit om op 64-jarige leeftijd een nieuwe leerstoel te gaan bezetten zéér hebben verwonderd. Voor wie de ontwikkeling van de belangstelling voor de bedrijfseconomische problematiek van deze dynamische persoonlijkheid heeft gevolgd, zal de verbazing echter minder groot kunnen zijn. Bovendien dient dan nog in aanmerking te worden genomen de unieke gelegenheid welke aan de nieuwe ordinarius te Delft werd geboden tot oprichting van een centrum voor bedrijfs-wetenschappelijk onderzoek.

De betekenis van J. L. Meij voor de beoefening van de bedrijfseconomie in Nederland mag niet worden onderschat. Niet het minst mag deze worden toegeschreven aan de talrijke publikaties welke van zijn hand zijn verschenen en daaronder vooral aan het in grote kring in Nederland gebruikte tweedelige Leerboek der Bedrijfseconomie.

De bij gelegenheid van Meij's 65ste verjaardag en zijn ongeveer gelijktijdig aftreden als gewoon hoogleraar aan de Economische Faculteit van de Rijksuniversiteit te Groningen, uitgegeven bundel „Bedrijfseconomische verkenningen”²⁾ geeft een nagenoeg volledig overzicht van zijn publikaties tot eind 1964. Daarbij wordt aangetekend dat hij zijn publicistische arbeid is begonnen in het Maandblad voor het Boekhouden en aanverwante vakken (thans verschijnend onder de naam Maandblad voor Bedrijfsadministratie en -organisatie) en wel als redacteur van de rubriek „Schriftelijke en mondelinge Staatsexamens Bedrijfseconomie en Economie”. Als zodanig heeft hij in de jaren 1932-1935, dus nog voor de aflegging van het doctoraal examen in de economische wetenschappen een groot aantal bijdragen geleverd over onderwerpen van uiteenlopende aard.

De eerste druk van zijn „Leerboek” verscheen in 1942 en beleefde acht herdrukken; de eerste druk van deel II (geschreven in samenwerking met P. M. M. H. Snel) verscheen ongeveer één jaar na Meij's promotie in 1947 en werd vijfmaal herzien en herdrukt.

Tot op de dag van heden kan dit werk het enige leerboek van de bedrijfseconomie in Nederland worden genoemd, dat de bedrijfseconomische problematiek volledig behandeld en op zodanig niveau dat het niet alleen ten behoeve van M.O.-opleidingen, maar ook bij het academisch onderwijs kan worden gebruikt.

Steeds weer opnieuw heeft de auteur — daarbij geassisteerd door voortreffelijke wetenschappelijke medewerkers — met succes getracht om de behandelde stof „up-to-date” te brengen, door nieuwe opvattingen uit de literatuur te verwerken. Jarenlang was zijn Leerboek het enige handboek dat bij de opleidingen voor de examens M.O.-Handelswetenschappen

---

²⁾ Uitg. N.V. Uitgeversmaatschappij v/h G. Delwel, Den Haag.

en M.O.-Boekhouden voor het vak bedrijfseconomie werd gebruikt. J. L. Meij en verschillende van zijn medewerkers maakten deel uit van de commissie voor deze examens en gedurende de laatste jaren fungeerde Meij ook als vice-voorzitter voor het onderdeel Bedrijfseconomie.

Meij had belangstelling voor alle onderdelen van de bedrijfseconomie, zoals die gewoonlijk in Nederland worden onderscheiden. Hij beheerste het gehele vak.

Een bepaalde voorkeur voor een bepaald onderdeel had hij, naar mijn mening niet, doch wel kan er mijns inziens van een geleidelijke accentverplaatsing in zijn publikaties worden gesproken.

Men zou kunnen zeggen, dat aanvankelijk de financieringsproblematiek daarin op de voorgrond heeft gestaan, dat vervolgens in zéér sterke mate de problemen van waarde en winst zijn geaccentueerd en dat in de laatste jaren de problematiek van de organisatie en de leiding van bedrijven zijn bijzondere belangstelling had.

Onder meer in zijn Delftse oratie, waarin hij op originele wijze het „organiseren” met het „construeren” vergeleek en met elkaar in verbinding bracht, komt deze laatste ontwikkeling tot uitdrukking en men zou de benoeming te Delft als de bekroning daarvan kunnen zien.

De financieringsproblematiek vindt eerst en vooral behandeling in zijn dissertatie. Hoewel dit proefschrift voor een aanmerkelijk deel de resultaten van belangrijk empirisch onderzoek weergeeft, vindt men daarnaast algemene beschouwingen in de eerste vier hoofdstukken waarvan de inhoud later ook in Deel II van het „Leerboek” is terug te vinden en dat grotendeels nog actuele waarde heeft voor de leer van de financiering.

De auteur behandelt daarin o.m. de methoden welke als partiële en totale financiering worden aangeduid en naderhand algemeen in de financieringsleer zijn aanvaard.

In sterke mate heeft het vraagstuk van de winstbepaling Meij's aandacht gehad. Zijn opvattingen daaromtrent zijn vooral terug te vinden in vele van zijn artikelen.

In het bijzonder moge in dit verband worden genoemd de Groningse oratie van 1948, getiteld „Beschouwingen over de aard en de omvang van de winst”.

Essentieel voor zijn benadering van de winstbepaling was, dat hij deze zag als een vraagstuk van waardering, waardoor het tevens meer blijkt te zijn dan een kwestie van administratieve techniek. Ook Limperg had dit ten onzent reeds onderkend, doch J. L. Meij is met betrekking tot de winstbepaling duidelijk een eigen weg gegaan. Onder invloed van sociaal-economische opvattingen, meer in het bijzonder die met betrekking tot de

kapitaaltheorie van von Hayek, heeft Meij bijv. een duidelijke van Limperg's leer afwijkende handhavingsgedachte, als achtergrond van zijn inzicht omtrent de winstbepaling, ontwikkeld. Meij heeft duidelijk gemaakt, dat er wetenschappelijk gezien geen noodzaak bestaat tot handhaving van bestaande kapitaalgoederencomplexen, doch dat deze wel bestaat met betrekking tot de inkomensstroom, de stroom van verbruiksgoederen die regelmatig via het ruilverkeer in de huishoudingen der consumenten vloeit. Daarbij tekent Meij uitdrukkelijk aan dat de samenstelling van die stroom voortdurend kan veranderen. „Het gaat om een stroom van bijzondere prestaties die in verhouding tot de totale stroom van prestaties die ter beschikking van de volkshuishouding komen, dezelfde waarde vertegenwoordigt.”³⁾

De concrete uitwerking van de winstbepaling op basis van deze handhavingsgedachte stuit op tal van moeilijkheden. Een objectieve beantwoording van de vraag hoe groot de winst is, kan volgens Meij niet worden gegeven omdat de vraag hoe groot de offers zijn, welke tegenover de opbrengsten van een bepaalde periode moeten worden gesteld moeilijk te beantwoorden is, aangezien een objectieve maatstaf voor die offers ontbreekt wegens gebrek aan inzicht in de toekomstige ontwikkelingen.

Meij betreft in sterke mate de onzekere toekomst bij het winstvraagstuk. Zijn winstbegrip draagt een typisch ex-ante karakter en heeft dienovereenkomstig een sterk subjectieve inslag. Zijn inzichten te dezer zake worden heden ten dage meer en meer aanvaard.

Zoals reeds opgemerkt, had met name de problematiek van de leiding en organisatie van bedrijven en instellingen de laatste jaren Meij's bijzondere belangstelling, vooral nadat hij in 1961 als voorzitter van een delegatie van hoogleraren een studiereis naar de Verenigde Staten had ondernomen om de universitaire opleiding voor leiding en organisatie van bedrijven aldaar te bestuderen. Niet lang daarna verscheen in „Management International” zijn bijdrage getiteld: „Management a common province of different sciences”. Hierin onderstreepte hij dat de problematiek van het leiding geven vanuit verschillende gezichtshoeken kan worden benaderd en dat naast de economie ook andere wetenschappen zich met de desbetreffende vraagstukken bezig houden; tegelijkertijd ontkende hij echter de door velen naar voren gebrachte mogelijkheid van een nieuwe discipline onder de naam van „management science”. De integratie dient te worden verkregen door bij de oplossing van management-vraagstukken met de vele aspecten der individuele verschijnselen rekening te houden.

---

³⁾ Beschouwingen over aard en omvang van de winst, Den Haag, 1948, blz. 21.

Ook later is hij dit standpunt blijven verdedigen ⁴⁾ met een beroep op P. W. S. Andrews, door het volgende citaat „Such a metascience however is not attainable and it is methodological nonsense to suppose it . . . . . Serious scientific study of business can be undertaken only from inside some particular discipline”. ⁵⁾ Meij voegt hieraan toe: „Generalisaties kunnen slechts binnen één bepaalde wetenschap worden geformuleerd. Dat geldt ook voor het probleemgebied door Andrews aangeduid als „business”. Wat men echter nodig heeft als voorbereiding op een loopbaan in „business-life” is de applicatie van verschillende generalisaties op concrete problemen, het leren zien van „the many and the one” dus van de vele aspecten van de individuele verschijnselen waarmee men wordt geconfronteerd. Dit geldt ook voor elk beslissen en elk handelen in een omgeving van meer of mindere gecompliceerdheid. Dit geldt dus ook voor alle situaties, waarin mensen samenwerken. Juist dat is het kenmerkende van alle activiteit, zowel in bedrijfsleven als ook in openbaar bestuur”.

Het constateren van het interdisciplinaire of beter gezegd multi-disciplinaire karakter van bepaalde probleemgebieden is overigens heel wat eenvoudiger dan het aangeven van de wijze waarop de multi-disciplinaire benadering van de desbetreffende problemen dient te geschieden.

Om dit met betrekking tot de vraagstukken van organisatie en leiding te kunnen aangeven, is primair onderzoek noodzakelijk. „Het wetenschappelijk onderzoek op het onderhavige probleemgebied”, zo constateert Meij, „is in ons land helaas nog betrekkelijk weinig tot ontwikkeling gekomen. In tegenstelling tot hetgeen op andere gebieden kan worden waargenomen, vertoont Nederland hier een duidelijke achterstand. Wil ons land zijn positie „in de welvaart der volkeren” kunnen handhaven dan zal die achterstand moeten worden ingekrompen”. ⁶⁾

Voor het tot ontwikkeling brengen van dit onderzoek heeft Meij zich in de laatste jaren zeer bijzonder ingezet. Hij verkoos een nieuwe leerstoel — zoals we zagen — omdat Delft de mogelijkheden tot dit onderzoek beloofde te realiseren. Hij trad toe tot de directie-raad van de op initiatief van de Koninklijke Nederlandse Petroleum Maatschappij opgerichte Stichting Bedrijfskunde, gevestigd aan de Nederlandsche Economische Hogeschool te Rotterdam — waar hij ook tot de docenten zou gaan behoren — met name omdat deze Stichting zich niet alleen zou gaan bezig houden met onderwijs, maar omdat ook hier bedrijfswetenschappelijke research zal worden verricht.

---

⁴⁾ Zie: Onderwijs en onderzoek inzake leiding en organisatie van bedrijven en andere instellingen; in Universiteit en Hogeschool, januari 1966, blz. 244 e.v.

⁵⁾ Uit P. W. S. Andrews: Economic Theory and Management Studies, opgenomen in Bedrijfseconomische Verkenningen, Den Haag, 1965.

⁶⁾ Zie het in noot 4 genoemde artikel blz. 249.

Meij's verdiensten voor de ontwikkeling van de bedrijfseconomie en in wijder verband voor de ontwikkeling van de „bedrijfskunde” in Nederland kon in het voorgaande slechts gebrekkig tot uitdrukking worden gebracht.

Het is onze overtuiging dat in de toekomst nog vaak op door J. L. Meij ontwikkelde gedachten zal worden terug gevallen, waarbij het van groot belang kan worden geacht dat zijn formuleringen altijd uitmuntten door helderheid. Meij gebruikte — in zijn publikaties — niet meer woorden dan nodig waren, evenmin zocht hij het in een gecompliceerde zinsbouw of in een weinig gangbare terminologie. Wiskundige formules mijdde hij zeker niet, doch nooit maakte hij daarvan onnodig gebruik. Zijn geschriften waren door dit alles gemakkelijk toegankelijk en hadden belangrijke educatieve waarde. Waar mogelijk zocht hij verband met de algemene economie.

Meij had vele internationale contacten op het terrein van zijn vakgebied. Hij hield gastcolleges in verschillende landen en was zelden afwezig op internationale congressen, waar problemen uit zijn discipline aan de orde kwamen.

Het overzicht van zijn publikaties bevat vele bijdragen tot buitenlandse tijdschriften.

Mede onder zijn redactie stonden de door de „North-Holland Publishing Company” uitgegeven „Studies in industrial economics”, waarin bijdragen zijn opgenomen van befaamde buitenlandse auteurs.

Wanneer men de activiteiten van J. L. Meij overziet, lijkt het ongeloofwaardig dat zoveel door één man in zo betrekkelijk korte tijd kon worden gepresteerd ! Dit kan slechts mogelijk geweest zijn door continue arbeid bij dag en bij nacht. Moge deze harde werker, die in zijn persoonlijk leven nooit van leed is gespaard gebleven, thans rusten in vrede !

Tilburg, september 1966

C. F. Scheffer